

# RIOT OGRRLICE, TORBICE, ČETKICE, MARAMICE, ULOŠCI

(Natalija Marković: *Kiberlaboratorija*, Narodna knjiga-Alfa, Beograd, 2007)

*Nije to samo zadovoljstvo.*

*Više je kao vizija.*

*Nisam znala da je telo takva fabrika vizija.*

Kathy Acker

Poezija koja ocrtava kiber mapu tela (i) sveta u drugoj zbirci Natalije Marković nastavlja je postfeminističkih plesova u literaturi. Iako na „našoj“ književnoj i teorijskoj sceni prevladavaju paradigme metafizičkih, nacionalnih, autističnih, balkanskih, lirskih, ksenofobičnih, velikopesničkih struja... zasvetlučaju i poetske prakse sasvim drugačijeg naboja, vrlo aktuelne. Čini se da dominantna scena nije ni postmodernu razumela, proučila i spoznala odgovarajućom pojmovnom aparaturom (još gore, o postmoderni se ponekad i previše priča, prilično nakaradno, u okvirima sasvim arhaičnih koncepata), a još lošije stvar stoji sa recentnijim fenomenima, kao što su kiber-diskursi (kiber-pank, kiber-feminizam, teorija kiborga Done Haravej...), avant-pop itd. Dakle, u zemlji koja je zatvorena, u diskursu koji je vrlo tradicionalan, gde se paradoksalno pričaju „savremene“ priče uklopljene i smešno ušuškane u krajnje tradicionalističke književne paradigme, uspevaju nekako i neke egzotične biljke, vrlo subverzivne i otvorene=otrovne. *Kiberlaboratorija* je zbirka koja burno, oštro, teorijski utemeljeno, i formalno i sadržinski obznanjuje svoje vankanonske pozicije (misli se na domaće dominantne književne kanone): „Nije mi žao što sam propustila TV emisiju/ pravoslavnih mučitelja.“ „Sećam se: kako sam odrastala zubi su mi postajali/ sve oštrij, tako da mi moje koleginice spisateljice zavide na/ ošttrini/ mučne osetljivosti, skandalozne erotičnosti/ pokretljivog jezika.“ To je onaj kristevski semiotički poredak, jezik koji je zazoran, odbačen, abjektan, jezik ljage i rituala. Možda i zbog vlastitog iskustva stjuardese pesnikinja snažno pomera granice i geomape teksta. U pesmama ove zbirke gradovi su čest motiv, ali to su fluidni urbani prostori, često nerazlučeni, kao u majčinskom poretku pre uređenog simboličkog poretka. Sokovi, tekućine, organsko i pagansko, grudi a ne jezik. Konačno, umesto metafizike – metabolizam; jedna bezobrazna, dekonstruktivna, virusna, eksperimentalna, erotična, parodična intervencija u poeziji! Kodirana teorijama feminizama, avant-popa, kiberpanka, ruskog formalizma, stripskim i filmskim praksama, riot grrrl pokretima i muzikom, putovanjima, autopoeetikama, post-ljudskim identifikacijama i jezičkim istraživanjima, poezija Natalije Marković opčinjava novom hemijom u kiber imaginarijumu.

Zbirka *Kiberlaboratorija* diseminirana je sa 46 pesama, bez diferenciranja na manje ce-line i podnaslove ona zavodi u bačenost u tekst bez stroge strukture, u pesnički ringišpil

„divlje ženskosti“. Multijezični kolaž organskog, mašinskog, mitološkog i zaumnog čini otvoren prostor za eksperimente sa formom. Ova pesnička laboratorija pravi opite sa modernim jezikom reklama, popularne kulture, zatim naučnim i teorijskim jezikom, a opet igrivo sa azbukama vilenjaka („Srce u Moskvi je zamrlo i teško uspeva da dovede/ u red anarhistička slova azbuke./ Sanskrit je poludeo i neće da se preseli/ u hladnije krajeve, a kinesko pismo spava/ u velikim frižiderima novog diskonta“). Jezik pesnikinje nije svakodnevn, ona konstruiše nova značenja, pravila i pisanja, produkuje hibridni jezik kubofuturističkog, kiberfeminističkog i mitskog. Ta svesnost urušavanja ustaljene gramatike i načina pisanja čarobna je u razmišljanjima o „novim lingvističkim naseljavanjima“. Otvorenost stiha, preplitanja narativnih i nenarativnih tela pesme, rekonpozicioniranje velikih, malih slova i interpunkcije gradira formu koja diše („Hiruzi poznate klinike/ ne shvataju da je pisanje/ ustvari bežanje na rolerima,/ surfovanje po okeanskim semantikama,/ probno letenje velikog balona iznad Južne Amerike“). Svestan vlastite subverzivnosti i bunta protiv ustaljenih kodiranja i nametnutih gramatika, pesnikinjin ton je oštar, iako ironično uvijen u stereotipne odredbe ženskosti. Tako je ona, kao nomadična identifikacija i vrlo prurušljiva subjekatska pozicija, i dalje veštica, naoružana šminkom i svim nametnutim joj idealima ženskosti, ali kritička i vrlo opasna u toj ulozi. „Zaspala na rečniku veštica br. 333/ napravila je opasan eksperiment/ sa svojim magičnim puderom/ izbrisala je sva pisma, prav. pravila i jezike.“ Nema rime, ali u diskursu parodiranja, diskursu „kao da“, pesnikinja se rimuje sa uvreženim rekvizitima koji joj pripadaju kao ženi, s tim što je taj *poetry make up* iznenađujuće raz-obličujuć. „Rimuješ se sa centrima visokog stila./ Torbice, četkice, maramice, ulošci./ To su tvoji pravci stvaranja/ ovog vikenda koji je pred tobom./ Svi pričaju da si urbana gerila, a to je veoma/ izazovno.“ Pozivajući se upravo na agresivnije i buntovnije diskurse (riot grrrl pokreta, nekih kiberfeminizama), pesnikinja subvertuje mizogine poretke, ali na nemilitantan način. Čak vrlo podmuklo i zavodljivo. Borba i bes – da, ali oružje – skriveno. Neće da kaže gde. A sve vreme napada. Kontraudarcima.

Pesničke identifikacije su višeznačne, fluidne i parodičke. Subjekt se preoblači, maskira, preuzima uloge, lako menja geografske, polne, socijalne... pozicije: „Tetovirana Natalija je tatarska kneginja“, „ona je pripadnica terorističke organizacije,/ sa pasošem posebnih destinacija“, njezin identitet je sav u tom praskavom menjanju slajdova. „Ja nosim uniformu i tada sam neko drugi./ Možda sam ugledna članica senata novih medija/ ili nežna biohemičarka industrijske laboratorije./ Svejedno ja sam jedna anatomski zgodna mačka/ sa knjigom Emme Goldman“, „možda sam naučnica sa veštačkim pršljenovima/ ruska mističarka koja priprema indijsku sarmu sa/ prijateljima“, „nosim crne cipele jer volim da glumim r'n'r star/ koja je ostala zatvorena u pećini vremena“, „ja postajem black singer,/ čarobnica bodljikavog metabolizma“. Nijedna pozicija zapravo nije pozicija, zato se lako preskače u sve uloge koje su konstruisane, sva pozicioniranost smešta se u te relacije. Zato subjekt nije čvrst ni homogen, njega ni nema. Možda je ovo, a možda i ono. Zavisí kako više volite da se opečete. Navučete na privlačni i opasni (kao pevanje morske sirene) bodljikavi metabolizam.

Iako kiber diskursi upućuju na Mrežu, iz Mreže se mora izaći, postupnim strategijama. U najširem smislu Mreža nije samo internet, već i značenjska Mreža koja sve konstituše. Na tragu teoretičarke Rosi Brajdoti strategije služenja tehnologijom, kao i politike parodi-

ranja, najdelotvornije su za postupne pomake društvenih oblika konsenzusa. „Feministkinje koje i dalje funkcioniraju u društvu kao ženski subjekti u ovim postmetafizičkim danima opadanja rodni dihotomija djeluju 'kao da' je Žena i dalje njihova lokacija. No, čineći tako, ponašaju se prema ženskosti kao prema opciji, sklopu dostupnih poza, sklopu kostima bogatih poviješću i društvenim odnosima moći, ali ne više fiksnih ni prisilnih. U istima utvrđuju i dekonstruiraju Ženu kao označiteljsku praksu“.<sup>1</sup> Kiberlaboratorija je prostor koji preuzima i preoblači sve maske i kostime ženskosti, ali ova nežna biohemičarka samo izgleda krhko i nežno. U pitanju je opasna žena (hrabra žena, ali i o prepredena, prava mačka, sa bodežom – olovkom – u ruci; Jasna Manjulov), oslobođena žena, besna, privlačna i subverzivna, svesna moći da produkuje tela (teksta), da je ulaskom u Mrežu spremna da baca čini i stvara novo. Spaljuje se i prerađuje staro, kreiraju se kockice novog, umire Mreža baš onako kako najviše voli: „Ispod velikog oktopoda Matrixa/ univerzalni oblici sa ženskim oblinama slažu lego/ kockice“.

---

<sup>1</sup> Rosi Braidotti, *Cyberfeminizam s razlikom*, Centar za ženske studije, Zagreb, 1999, str. 38-39.